॥अथवैद्यकसारोद्धारग्रंथप्रारंभः॥श्री॥

श्रीगणेशायनमः॥विनवणीवनविंध्यनिवासिनी॥निजमनीमजनिश्चयसेवनी॥ १
॥वयवनीजयवर्यकवितदे॥दिनमणीमनदिव्यतसेवदे॥१॥कथिनवैद्यकहेन
सिवेमना॥त्वरितपूर्णकरीमनकामना॥चरकसुश्रुतहेवदलेकिजे॥प्रनयतेव
दवीअचलेंद्रजे॥२॥स्मरुनिरोलसुतासिनिवासिनी॥वरतसेनिजमानसवा
सिनी॥परमरोगसमुच्चयराजनी॥स्मणउनीकरणेंधरिलेंमनी॥३॥आतांतु
लासांगतसेंसुवाचे॥अंगुष्ठमूळींउजवेकरींचे॥नाडीप्रवाहेसुखदुःखभासे॥
प्राणाशिजेंकालविकांविलासे॥४॥नाडीजळुकाअहिचालचाले॥वातमको राम
पांकिततेरसाळे॥कुलिंगमंडूकहिकाकचाली॥नाडीबळेंपित्तघरासिआली॥ १
५॥पारवेगमनहंसवाहिनी॥नाडिकाजविकफप्रकोपिनी॥जळुवातीतरपिंग
ळेगती॥सन्निपातमुनिराजबोलती॥६॥कदाचमंदगामिनीकदाचवेगवाहि

नी॥त्रिदोषकोपलेप्रियेहरितिजीवनिश्चयें॥७॥स्थिरेंस्थिरेंयुंननाडिवाहे॥प्रा
णासितेमुक्तकरीलपाहे॥वेगेंमहांचालततेज्वराची॥नाडीपरिक्षाकरणेंनराची॥
८॥महारक्तदोषेंअसेनाडिभारी॥तसीयुर्विणीवामनाडीविचारी॥हळूवाहि
नीजाणजेतेक्षुधेची॥मळेंव्याप्ततेजाणजैसीज्वराची॥९॥कामक्रोधेंनाडिका
वेगवाही॥भ्यालाक्षीणाजाणिजेतेसदाही॥मंदाग्नीचीआणिधातूक्षिणाची॥
मंदावाहेजाणचिंतातुराची॥१०॥सुखाचीमहांस्त्रीरतेपुष्टवाहे॥क्षुधेक्षुधेचीध
रीस्वल्पचांचल्यपाहे॥सदानिश्चलातृप्तनाडीविचारी॥अमंदाअसेपूर्णकामासि
भारी॥११॥सलिलपानबळेंविषमाशनें॥दिवसनिद्रितरात्रिसजागरणें॥अति
त्रायेंमळमूत्रनिरोधणें॥प्रभवरोगमहांदुहषडुणें॥१२॥मिथ्याहारीआणिमि
थ्याविहारी॥पोटामध्येंआंवनिर्माणकारी॥स्वस्थानातेंवन्हिनाकळसोडी॥

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June, 2017

सर्वांगीं तो तापरूपें धडाडी॥९५॥ कांतेज्वरीं लंघन आदि किजे॥ मध्यज्वरीं पाच
नशी घ्रहीजे॥ अंतीज्वराला गिं कषाय देणें॥ हें बोलिलों पूर्व मुनिप्रमाणें॥९४॥ अ
डूळसा रिंगणि भद्रमुस्ता॥ दुरालभा शुंठि समस्त वस्ता॥ हा काथ वा तज्वरशांति
कारी॥ मृगेंद्रजैसा हिरा विदारी॥९५॥ पित्तज्वरो रोगि कषाय रोकडा॥ दुरालभा
मुस्तक पित्तपापडा॥ चिराइते सोंकदुकि प्रयोजनें॥ ही औषधें पंच समान जाणने
॥९६॥ पटोळी घेबाव्हा दूय हळदि मुस्ता कटुकिही॥ धणें शुंठी बाळा मनंत सिंचं
द्राक्षा सहित ही॥ अहो निंबा घेणें करुनि चकषाया समवरें॥ चिराईते जेष्ठी मधु
मिलित पित्तज्वर हरे॥९७॥ पिप्पली सह चिराइत घेसी॥ भद्रमुस्त हिरडा ज
टामांसि॥ बाव्हा सह कषाय स्फटकेशी॥ श्लेष्मवात जनित ज्वर नाशी॥९८॥ मुस्ता
आणिक देवदारसुधणे घे मोटि हे पिंपळी॥ घे दूळी दशामूळ रंद्रजवही चीराइ

तें बा फळी॥ या चा काथ सुधा समान सुखदे घेतां त्रिदोषा हरी॥ तंद्रा ताप विलाप
जन्य कफही मोहभ्रमा आवरी॥९९॥ सत्ता शुंठी देवदारू धणे ही॥ कंबुग्रीवे रिंगणी
डोरली ही॥ या काथा चें पाचन प्रेमरासी॥ आधी देणें जाण मध्यज्वरासी॥२०॥ क
चोरपित्तपापडा अमरदारु शुंठीबरी॥ चिराईत दुरालभा कटुकि मुस्तकांडोरली॥
कषाय मधु पिंपळी सुलोचनें सेवणें॥ त्रिदोषहरि निश्चयें विषम जीर्ण ताप स्वणें॥
२१॥ मुस्ता द्राक्षहरीतकी कटुकिही घेबाहवा नंतरें॥ आणावा पित्तपापडा मिळुनि
यां काढा करावा त्वरें॥ पीयूषाहुनि ही गुणावह महा जो बोलिला सुंदरी॥ ताहानभ्र
मदोषराहवरळे इत्यादि पित्तज्वरी॥२२॥ आडूळसा आणि दुरालभा ही॥ घेईंतु
शुंठी पित्तपापडा ही॥ देकाथहा इंद्रजवा युक्ता॥ हा रक्तपित्तज्वर नाशनोक्ता॥२३
रास्ना पुष्कर दुरालभा त्रिकुटि ही मुस्ताज मोदा चवि॥ कोरांटा त्रिफळा चिराइत

राम
२

कुडालाजाळुकाआणवी॥घेवाव्हांचरक्तचंदनतथामूर्वाकचोसये॥भाडींकिटूफ
लत्रिकणाअतिविषाघेदेवदारुत्रिये॥२४॥घेवोंवासहकांकडसिंगी॥अडुळसागु
ळवेलहडशांगी॥घेकडुकीजवखारविडगी॥हिदशमूळनयासमभागी॥२५॥हा
क्काथोदरवातनिर्मुळकरीबाळांतरोगासही॥शोफाशूळसमस्तशोत्यगुचकीसर्वो
गएकांगही॥कुब्जक्लीबगुदार्शमंदअनिलाआमांशत्यातेंहरी॥संव्हारीगळरोगकं
ठपवनासर्वत्ररोगावरी॥२६॥पडवळीहिरडासुमनोरमें॥कटुकिमुस्तकज्येष्ठमधुक
में॥करिषांकेयसुधासमसुंदरी॥अतिगुणावहहाविषमज्वरी॥२७॥इंद्रावणीमूळ
फलत्रिकभद्रमुस्ता॥दारूहळदसमभागसस्तेंमेवस्ता॥हाक्काथदेहळदिकल्के राम
सुमाक्षिकेसि॥जातीप्रमेहसकळेंश्रुणुनिश्चयेंसिं॥२८॥कोळसातुकमराईकांजि २
रें॥गोपिचंदनसुचूर्णगोक्षिरें॥शर्करेसहितगोक्षिरोदके॥सेव्यमेहशमनार्थसाखि

चूर्ण

कें॥२९॥गोक्षूरमूळसहसाकरमेहनाशी॥आईकयोगदुसराअतिरूपराशी॥गो
क्षूरमूळसहसाकरेकालविजे॥वाटूनिचीवळिरसेंहयमेळविजे॥३०॥अमृतसं
जिवनीभुरआवळ्या॥सहितवादुनिगोखरुच्यामुळ्या॥त्रिदिनहारसद्येसहशर्क
रे॥रगतधातुटळेसुमुखीतरें॥३१॥मुस्ताहात्रिफळासुधाधरमुखेंहादेवदारूदि
जे॥याचाक्काथमहागुणावहअसेकांतेप्रमेहीदिजें॥किंवातोअतिरम्यआवळक
टीकाढास्वयेकाढणें॥दीजेवोरमणीप्रमेहसमुळींनाशावयाकारणें॥३२॥करी
क्काथतूंरिंगण्याच्यामुळ्यांचा॥प्रतिपाकघालीवरीपिंपळीचा॥प्रियेवायुहामेघ
माळाविदारी॥तयाचेपरिनिश्चयेंकासहारी॥३३॥पुर्णचंद्राननेशुंठीघेदुजीगुळ
वेलही॥याक्काथेंसप्तकेंनाशेआमवातमराल से॥

शुंठीसेंधवसागरगोटी॥हिंगउळ्याजाळ

पूर्वकपोटि॥सेवितांच हरिनामसुमंत्रे॥मूळनिर्मुळकरी क्षणमात्रे॥३५॥त्रिकटु
कअजमोदाघेंतुपासेंधवाहि॥तदुपरिकिरमाणिंघेजिरेंशाजिरेहि॥प्रियसें
खिकरिचूर्णेंहिंगुहाअष्टमासे॥ज्वलितउदरवन्हिंवातगुल्मादिनासे॥३६॥लसु
णगंधकसैंधवहीजिरेंत्रिकटुहिंगुसमेंअरुणाधरें॥सकळनिंबुरसेंपरिमर्दणें
॥प्रशमवीनरकेसशुभाननें॥३७॥घेईआर्धीलवंगाअगरतगरहीपिंपळी
दालचिनी॥वाळाकर्पूरनागकेशरतक्षीरहीवेळदोडयासजाणी॥मुस्ताश्री
खंडजातीफळकमळबिजेंमांसिकाशुंठिजीरें॥अर्द्धीशेंशर्करेतेंमिळउनि
करणेंचूर्णसौंदर्यसारें॥३८॥घेतांअग्निश्रमतापेअरुचिहरिबरिस्वासकासा
निवारी॥धातूक्षीणबलमेहयहणिग्रहरुजाशोत्यहिक्काविदारी॥क्षीणांगापुष्टिका
रीमृगमदतिलकेचानरक्तापहारी॥कामासिसौख्यकारीजरिदिनउदयींदुग्धघे

रोगहारी॥३९॥शुंटीसैंधवदेवदारुमगतेवेखंडआनुक्रमें॥याचाक्वाथनयांततेलक
ढवीहोईवेलेरवंगमें॥कर्णिउष्णचघालिंकर्णतिडकाछेदिनथापुगळे॥जेसासिंह
विदारिनोनिजबळेमातंगगंडस्थळें॥४०॥सेवग्याचींफुलेसावलीचाळवावीं॥वाटू
निभुइवरत्रामध्येंगाळवावीं॥घालीकर्णिकर्णीनआकर्णनेत्रिंकासा॥पूगळेकोर
डाकानसानादिसा॥४१॥माकादाकळिच्यामुळ्यालसणहीकांकांगआलेंरस॥क
र्णिउष्णकरूनिघालिंतिडकापावेतिकोवसूं॥पाहेहेरसपिंपळीमधुजवक्षारासवें
सेविनां॥कासश्वाससमस्तगुल्मशमनीदेहासिआरोग्यता॥४२॥प्रफुल्लपद्मलोचनें
शरन्निशानिभाननें॥सदुग्धशुंठिअंजनेंप्रभस्मकामलक्षणें॥दुरालभाकषाय
हाघृतप्रयुक्तचेमहां॥शमासिनिश्चयेंहरीहरीसचिंतिल्यापरी॥४३॥गंगावतीघृ
तसेंरेमुळव्याधिनाशी॥हेंसांगतोंप्रियसखेतुजनिश्चयेंशी॥लोणारखारवचचि

त्रकवावडींगें॥स्वर्गासमस्तसुरणीपुढपाकहिंगें॥४५॥आणूनिआधीमळपार
व्याचा॥लावीजळेंउदरिंलागिंसाचा॥पूर्वेज्जसेकेशतसेचहोती॥सांगेकवीश्रं
वकहेप्रतिती॥४५॥गेरूतथासहळदगुग्गुळगोळा॥हेसैंधवासहतुपांतरव
लुनिगोळा॥जेफूटलेचरणत्यासिविलेपनाणें॥होतितदापदसरोजदळाप्रमाणें॥
४६॥तिळलवणहरिद्राहेमबीजेंसुनेत्रे॥महिषिनवनितेंसींपाचिजेघेनुमुत्रें॥फु
टतिचरणत्याशीलेपरात्रीसकिजे॥अतितरमृदुहोतिदिव्यजैसेसरोजे॥४७॥तैलाक्ष
यीपरमयोगस्वरूपराशी॥देद्राक्षसारखरबरीमधुपिंपळीशी॥योगहूईअशनवो
दनगोडुधेंसी॥तोअक्षईनरसुजाणरमेविलासी॥४८॥कुडाकाढावाळाअतिवि
षधनेंइंद्रजवही॥यथामुस्ताशुंठीहिरदगमनेंमोचरसही॥त्वचादाळींबाचीफळ
जनिनबेळप्रियनमें॥यथाक्काथेंयोगेग्रहणीअतिसारादिकरामें॥४९॥धणेशुं

ठीवाळाकमेबिल्वमुस्ता॥सुधाप्रायहाक्काथघेतांचिनुस्ता॥अतीसारवायोजसा
मेघरोधि॥तसाहाक्षणेंलक्षरोगासिराधी॥५०॥मंजिष्टात्रिफळापाहाकुटकि
हीदोन्हीहरिद्राधणें॥मांसीकोष्टुरालपाखदिरहीइंद्रावणीजाणणें॥दांतीआ
डुळसामिरेंतिवडिहीमूर्वापडोळीनथा॥बावंचीगुळवेलचित्रकभुईनिंबासिधे
सर्वथा॥५१॥रक्तचंदनपिंपळबाहवा॥सहितनिंबकषायदेनवा॥सकळरक्त
विकारहरीक्षणे॥इसबकुष्टतथासिरमेव्रणें॥५२॥बीबेचित्रकबाहवासिवीड
गेनिंबासिहीसुस्तने॥आणावाकळलाविकंदसकळेकांज्यानसीलेपणे॥कुष्ट
श्वेतहरेलयोगदुसराघेवावडिंगेंबरी॥कीजेतैलकरेरचित्रकसहश्वेतादिकु
ष्टाहरी॥५३॥पलाशबीजेंसहसेवनीसी॥पुष्पेंजळेंसींअथवातुपेंसी॥हेसेविता
जायविटाळसाक्षी॥पुष्पासिजाळीनुरतीमृगाक्षी॥५४॥मंजुष्टकुंकुसहअर्क

मूळें॥ नाकें सरेंसीकुटकीसुशीळे॥ योनीमध्यें लेपकरीतयाचा॥ विळीळापैजाइल
सत्यवाचा॥५५ सहजदाहसमुद्भवलाजरी॥ परिसयेकउपायतयाकरी॥ तरिउ
गाळुनिकर्पुरचंदनें॥ करविलेपबराविमलोचने॥५६॥ वाटूनियांसागरगोटिकी
ची॥ पत्रेंरुइचीसहपुष्करमूचीं॥ वाटूनियांलेपसुजीसकीजे॥ शोफानराहेदिवसांत
तीजे॥५७॥ कंदर्पद्रवमाक्षिकेंघृतमदेंआरवंडहीसेविजे॥ दुग्धीपक्वउनाडिकामुळ
बरेंहेंशर्करोसेंदिजे॥ किंवादेघृतभावळारसतथात्पामध्येंसेवणें॥ वाढेवीर्यअ
मोघपथ्यकरितांराकामृगांकानने॥५८॥ शर्करेसहितकांदशेवरी॥ माक्षिकेंशिगु
ळवेलदेबरी॥ योगहेउभयतांमरालसें॥ मूत्रकृछ्रशमनार्थराजसे॥५९॥ कर्पूर राम
हीरुळदिबीजगोळ्यानिंबाचें॥ आफ्रूसबोळखलिंनिंबुरसांतसाचें॥ आलेविलो ६
चनबहुतविधापलेति॥ हें लेपितांनयनरोगसमस्तजाती॥६०॥ दिजेगंधवीडें

अजिर्णासिवोंवा॥ बहूमुत्रदोषीतिळेंशीचघ्यावा॥ नळारवोकल्यालागिंउष्णोदकेंशी
॥ तथाउष्णतेलागिदेशर्करेत्रीं॥६१॥ मधुमक्षिकेच्यामुळांतेंमधेंसी॥ बरेवाळलेआ
वळेचंदनेसिं॥ मुळाकावळिचीतथाहिंगुदेणें॥ निर्हीयोगहेवांतिरोगासिदेणें॥६२॥
नयेनिद्रानेत्रीं अतिउलुकताहानसुरसे॥ अतीसारक्लेशीवमनमुखपाकादिकअसे॥
तयादीजेजातीफळसजनिलागेलतितुकें॥ करीरोगाशांतीप्रहसितमुखेऐकतुनि
कें॥६३॥ बोराच्याम्यासिंदिचींच्यारपत्रें॥ नारेळाचीआणिशेंडीपवित्रें॥ याचेंपाणीवा
तिताकाळनाशी॥ सांगेसाचेत्र्यंबकेंघमराशी॥६४॥ परमचंडेलमद्यालागुनियांउ
तारे॥ सहदकविटसारेद्राक्षदाळिबसारें॥ समसकळघेणेहीशर्करेयुक्तदेणें॥
उतरिलहरिणाक्षीमद्यउन्मादयेणें॥६५॥ गुळेंकोहळेंखारमद्याउतारी॥ गुळेंउं
तरेलागलीजेसुपारि॥ दिजेगोदुधेंशर्कराधोनत्याशी॥ हरेभांगउन्मादतत्क्षोदनेशी

पिंचूडसेचढतजायबरेनकेजे॥त्यालागिंयेकबरवातरिलेपकिजे॥वाटूनिसाख
रबरिनारिकंदपाने॥होईलजाणबूरवेंक्षतसप्तकाने॥६७॥काथाचेंजळमूळकां
चवळिचेंवेळोवेळापाजणें॥येणेसोमलखारजालउत्तरेतारुण्यलोलक्षणे॥ना
गाचेंविषउष्णदुग्धउतरीकर्पूरआज्येंहरे॥आफूलागिउनारहिंगुद्विगुणतक्र
वालाधरे॥६८॥भुजंगडसलामहांउजउतारहाहीकळे॥उगाळूनिरिंठाकरीन
यनांजनप्रेमळे॥तथापिनुतरेजरींतरिरिठोदकआन्हानें॥क्षणांतउत्तरेअहिकु
ळविमळपूर्णचंद्रानने॥६९॥स्वउटखोबरेमूळसतरें॥करुनिदेविषाउंदिरउत्तरे
॥विषउत्तारसमस्तहिबोलिले॥प्रगटहेतुजलोगिनिवेदिले॥७०॥मुस्ताजिरेंत्रि
कटुवेललवंगवामे॥आणूनिइंद्रजवहीअविशेषग्रामे॥याचावरानिंबुरसांत
काळी॥अज्ञानत्यासवधुदेगुटिबाळकाला॥७१॥बाळकासपरमज्वरवांती॥त्या

सशांतिकरिकांचनकांती॥वाटुनिअतिविषासहमुस्ता॥दमदेंसहिनत्याद्यवस्ता
॥७२॥घेपारासहकानमरचूतहीपाषाणभेदापरी॥आणावेमुडदारसिंगखलणे
नाटांततूपांतरी॥यालेपेंगजकर्णकंडुनिरसेविस्फोटकव्याधिही॥दादीअंदुजना
इटेपरिहरीसर्वत्रफोडासही॥७३॥हिंगेवाटिहिंगणीच्यामुळाशी॥पींडिसाचीषा
यिजेवाळियाशी॥तेसोडावीचौदिसामाजिपाहो॥त्यापिंडिणेसत्यबाळानराहे॥
७४॥रक्तचंदनहळदीमहिषी॥दुग्धयुक्तसखेवांगविनाशी॥लेपआईकदुजाउ
दकेंशी॥लाविजायफळसत्यसुकेशी॥७५॥हरीतकीखर्जुरसीवणीची॥पकेंफ
ळेंआणुनिउंबराचीं॥द्राक्षेअसेंपांचहियोगलीळे॥हरेरक्तपित्तीसमधूरसाळें
७६॥अस्कंदकोष्टचिकणागजपिंपळिही॥वेखंडनागवेंचसर्वसर्वसमानपाही
॥लोण्यामध्येंमहिषिचासकळेंखलावीं॥होईललिंगअतिठोंसरलेपलावीं॥७७॥

आईकयोगमजआदलारुशांगी॥पाषाणभेदअणिधायपुलेंपिशंगी॥काथासही
तपुटळीधरियोनिमध्यें॥संकोचहोईलतुलाकळिजेसमंधें॥७८॥चिंचाखारपळे
कैलवणेंतत्तुल्यनिंबुजळे॥किंजेकल्पलैकशंखमिळवीसंस्तप्तितिआनळें॥पारा
गंधविषत्रिटांकपळद्वेहिंगुत्रिकद्वक्रमें॥कांतेशंखवटीहरियहणिकाशूलाष्टका
हीशमे॥७९॥पारागंधकशुंठिटंकणमिरेंजेपाळयानंतरें॥चेकैकत्रीणीदोनिदोनि
मगतेरक्तप्रवालाधरे॥योजीभागअनुक्रमेंसितळेंजेगुंजैकमात्रालरें॥देईरेच
नहेजळोदरमहाशूळादिगोळाहरे॥८०॥साकरखडीखालवरघालुनिघेणें॥ राम
पाणिथंडबरवेंदोनिघोटघेणें॥पाहेयेणेंरेचनहेमकांती॥अतीशुळीरामबा ६
णप्रतीती॥८१॥विश्वासें घेअन्यथाहेंनमानी॥सांगसत्यत्र्यंबकत्रेमराणी॥

॥८२॥पत्रीदालचि

नीलवंगललनेआकलकरावेंपळी॥शुंठीहिंगुळनागहासमखलीतांबूलआ
लेजळीं॥याचेनामदिनेशभैरवबटीगुंजप्रमाणेंकरी॥नाशीकासतथातिसारसु
खवदेभोगादिसौख्याकरी॥८३॥बिबेहिराकसादोन्ही॥रविदुग्धेउगाळुनि
॥यालेपेशमतीशमे॥गंडमाळामनोरमे॥८४॥दोन्हीजिरेहळदिदोन्हीमिरें
क्रमेंहीं॥सिंदूरगंधकसमानमनःशिलाही॥पारासमस्तहिबरींचनुपींखलावीं
॥जाईलशीघ्रखरुजेवरिलेपलावीं॥८५॥चिरगुटामिजवावेंटेंकुणाचेनिरकै
॥त्रयदिनखरमुत्रेंनासदेईविरके॥बहुतदिवसआहेनोअपस्मारनाशी॥
प्रियसखीतुजलागीसांगतोनिश्चयेंशी॥८६॥सुटलेंरक्तनाकानुनिराजसे
॥आम्रआटोळिचाश्वेतदूर्वारसें॥नासदेरक्तराहिलसिंव्होदरी॥देआटो
ळीसामध्यें शीघ्रयोगेंतरी॥८७॥तोळायेकमनःशिळाद्विगुणतेघेईक

ळोजीदुजे।। तोळेचारगुळघ्रियेतिवरणायेकत्रतिन्हींकिजे।। गोळ्यासदाकरी
घतेंत्रिदिनदेपथ्यासिसोजातुपें।। घेतांचांतिकरिंभगेदरमहाचौथेदिसी
हारपे।। ८८।। जरिआमसमीरणदुःखकरी।। तरियेकउपायतयासिहरी।। तरि
पुष्करतैलसहाद्रमदे।। दशमूळकषायमहासुखदे।। ८९।। आणूनिशुंठिगु
ळवेलकषायदीजे।। हाआमवातशमनार्थउपायकीजे।। एरंडतेलसहशुंठि
कषायदेशी।। हाआमवातकटिकुक्षिशुळासिनाशी।। ९०।। कटुकीवाळक
मुस्तकअणुनि।। करिकषायमदोन्मत्तगामिनी।। त्रिदिननिश्चयपूर्वकसे
वितां।। परतालाज्वरजाईलतत्क्षतां।। ९१।। भुईनिंबमाकाकरिक्काथयाचा।।
मधेसाखिजेबोलतोसत्यवाचा।। महाश्लीभल्याआम्लपित्तासिवारि।। मु
ळीकावळीहिंगयोगेनिवारी।। ९२।। दारूहळदसहसालवरीबिव्याचे।।

राम
९

लाजाळुकातिलफुलेंरसचंतिसाची।। याचाकषायसहदेअतिसौख्यकारी।।
दोषत्रया।तदिकमहांपदरानिवारी।। ९३।। देवदारुकुडावावडिंगेमिरें।। औष
धेंचारहेंपकविंबाधरें।। क्काथहाशिघ्रशाफातिसाराहरि।। जेविंमातंगगंडस्थ
ळेकेसरी।। ९४।। घेशुंठिमोथागुळवेलियाचा।। काढातुलासांगतसेंकुकाचा।।
आमातिसारज्वरदूरकर्ता।। मेघासिंजैसापवनग्रहर्ता।। ९५।। आमातिसारज
रिश्लूळआहे।। त्यालागिआधिसुखढाळपाहे।। देपिंपळीआणिहरीतकिचा।। सां
गेकवीत्र्यंबकसत्यवाचा।। ९६।। घेदेवदारुसहशुंठिहरीतकीही।। आणूनिआव
ळकठिंसमसर्वपाही।। याचाकषायरुचदेमधुपिंपळिसी।। चातुर्थिकज्वर
असाध्यनयाशिनासी।। ९७।। घेशुंठिआवळकटीगुळवेलमुस्ता।। यारिंगणी
सहितपांचसमानवस्ता।। देईकषायसुकुचेमधुपिंपळीशी।। वायुकटीसहहरी

विषमज्वरासी॥९८॥ वाटीपत्रेंअगस्त्याचीनासदेकोकिलस्वरे॥हरेयेणेंविशाळ
स्त्रीचातुर्थिकज्वरलहरें॥९९॥मरचूतनागहरताळकरवापरिसी॥मर्दुनिनाग्रस
हकारलिच्यारसासी॥देयेकगुंजभरिजीरकशर्करेसी॥चातुर्थिकादिकशमे
विषमज्वरासी॥१००॥घालीसाखरसिंधुफेननयनींआरक्तपुष्पाहरी॥शुक्ला
लागिसुवर्णमाक्षिकमदेमातंगशत्रूदरी॥गोमूत्रेंसहपिंपळीचनदिसेरात्रीसने
त्रीजया॥पाहेहेंत्रयअजनेंशमपितीनूजाणरोगत्रया॥१॥आज्येंसीसहपांढुरी
वसुमुळीपुष्पासिदूराकरी॥जाचेनेत्रगळेतिसाससहदेकंडूतिळेलेहरी॥नीरें राम
सीपडळाशिशीघ्रनिरशीहेजाणिजेतलता॥सांगेत्र्यंबककाजियेककरुनियाजा १०
ईलरात्र्यंधता॥२॥एळासैंधवकोष्ठशंखतुरटीहिंगूळसागीमिरें॥माकामर्चुत
लारवनीळकुनदातारासुरसीकर्पुरें॥पद्माचेंबिजसिंधुफेनकुटकीकडीअंभडें

नथानिर्मळी॥मीनाक्षीनरदाळुकासुरतरूश्वेतावस्त्रीमुळी॥३॥अजामूत्रा
मध्येंखलुनिसकळीसप्तकवरी॥तरादोन्हीकाळीनयनकमळीअंजनकरी
फुलेंश्वेतारक्तेंतिमिरनिळकाचाहतशमे॥निशीचेंआंधारेधुरिनयनरोग
प्रियतमे॥४॥वाडुनिपत्ररससागरगोटिकेचा॥देउनिसप्तकतुप्तासहसत्व
वाचा॥पथ्यासियोगतरियावरितूपसोजी॥व्याधीसनाशकरिंसुंदररोमराजी
॥५॥पारागंधकहिंगुळासहसमेआफूतथानागही॥हेदोन्हींसहपारदाद्विगु
णतुंघेहेमबीजासहि॥माक्ष्याच्याचरसेंखलूनिगुटिकागुंजप्रमाणेंकरी॥नीरें
आज्यदत्यानदेयहपिकात्रीसप्तकाआवरी॥६॥देयेकगुंजभरिजाइफळ्या
जिऱ्यांवी॥साहिप्रसिद्धअतिसारतयासिनाशी॥वाताग्निमांद्यगुचकीकफ
शूळवांती॥सारोगहीत्रिकटुकामधुयुक्तजाती॥७॥त्रिकटुइंद्रजवस्मित

भाषणी॥ खदिरसालतथासुविलासिणी॥ करुनिदेशिकपायअजाजळें॥ प्रशम
तीसकळेहूमिचीकुळें॥८॥ त्रिफळासहयुग्गुळसर्वसमे॥ करिशीघ्रकषायसु
चित्तरमे॥ मगदेशिलत्यासिगुणावहहा॥ व्रणवारणसिंहमहानहा॥९॥ आणू
निकोष्टसहजेष्टमधुक्रमेंही॥ नीलोत्पलेंवटडियासमसर्वपाही॥ कीजेमधा
सहबराअवलेहयांचा॥ ताहानरोगश्रमनार्थउपायसाचा॥१०॥ अतिशयनरि
केलापोटशूळेंमृगाक्षी॥ उपशमनतयाचेंवैद्यशास्त्रोक्तसाक्षी॥ त्वरितकरिजलो
ष्णेआणिएरंडतैलें॥ विदितकुरळकेशीहेतुलासत्यकेलें॥११॥ अरुचित्तदयरो
गाश्वासकासाक्षयाशी॥ कवळअनळमाद्यापांडुजीर्णज्वराशी॥ उपशमनतया
शीपिंपळीदेगुळाशी॥ गुळसहशिरसीचेंतैलहेंश्वासनाशी॥१२॥ वेळाप्रियंगु
सहबोरबीजें॥ त्रिखंडुनाकेसरउकळीजें॥ अष्टांशयाचेंजळचंद्रकांती॥ देतांत्रि

दोषोद्भवंनायवांती॥१३॥ दुरालभाकुशाकाशायाचाक्काथसुधाधरे॥ मधुऱ्याअ
नुपानेहीमूत्रकृछ्रखडाविरे॥१४॥ एरंडगोक्षुरशिलाजितयेळदुग्धे॥ पाषाण
भेदसहआडुळसाविदग्धे॥ जेटीमधूमिळुनियांकरिशीघ्रकाढा॥ देईमहारा
मनकृछ्रखडयासिगाढा॥१५॥ पाषाणभेदएलाहीपिंपळीचूर्णहेंकरी॥ गुळ
तांदुळपाण्याशीमूत्रकृछ्रखडाहरी॥१६॥ त्रिकटुचित्रकआणिहरीतकी॥
सकळवादुनियांकरणेंफकी॥ द्विगुणपालुनियागूळशुंठकीजे॥ सहजपांडुह
रीमुळव्याधिजे॥१७॥ बिबेवेहिरडेयांच्यागुळेंगोळ्याबऱ्याकरी॥ तोळयाची
येमाकेत्रादेमुळव्याधिप्याहाहरी॥१८॥ चूर्णशुंटीविडंगाचेंसेवितांशुद्धमाक्षि
केअग्निमंदकृमीरोगजाणशीघ्रकरीनिकें॥१९॥ काढाकरूनिगुळवेलिचिया
मुळीचा॥ गोदुग्धपालुनियांतचिसत्यवाचा॥ जीच्यास्तनातपयअत्यतिये

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June, 2017

शिदेतां॥नालागतीलदिवसत्रयदुग्धयेतां॥१२०॥आस्कंदमूलजेयाचाकषायसु
रवसंभ्रमें॥देतांचिगर्भिणीलागीपुष्टलालकसंभ्रमे॥२१॥प्रगटकांवरेकून
रेंडसे॥परितयाशिउपायमहांअसें॥त्वरितवाटुनिमूळबकाणिचें॥रसदिजेउ
तरेविषहेशुचे॥२२॥इंद्रावणीमाजिमिरेंभरावी॥छायेमध्येंशुष्कवरीकरावी॥
वैसावसेवीमधुपिंपळीसी॥सांगेकरीत्र्यंबककासनारी॥२३॥प्रकटिनसक
ळांतेकळावेंयाचसाटी॥स्फुटअतिवदलोमींदेशभाषामहाटी॥अमृतमय
चिकित्साशुद्धरोगाहिभाला॥प्रियजनउपकारालागिहाग्रंथकेला॥२४॥या
ग्रंथानुभवेचिकित्सकमहारोगाचिकित्साकरी॥त्याचीकीर्तिदिशाळचूर्णवरीहे
सर्वत्रलोकांतरीं॥चूर्णक्काथतथावलेहगुटिकापाहोनिरोगाकिजे॥मात्रादेइ
लज्यासूत्रासतितुकिप्रयत्नेप्रमाणेजेदि॥२५॥श्रीलक्ष्मणआत्मजेंप्रभुम